

ИНТЕРНИ АКТ

**СТРУЧНО УПУТСТВО
ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЗАВРШНОГ ИСПИТА
НА КРАЈУ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА
ЗА ШКОЛСКУ 2016/2017. ГОДИНУ**

Уводне напомене

Стручним упутством за спровођење завршног испита на крају основног образовања и васпитања за школску 2016/2017. годину (у даљем тексту: Стручно упутство) ближе се уређује спровођење завршног испита на крају основног образовања и васпитања за школску 2016/2017. годину (у даљем тексту: завршни испит).

Завршни испит полажу сви ученици који завршавају осми разред основног образовања и васпитања, као и одрасли који стичу основно образовање у складу са законом којим се уређује образовање одраслих (у даљем тексту: одрасли). Завршни испит се полаже у јунском року. Изузетно, ученици који из оправданих разлога не приступе полагању завршног испита у јунском року, могу обавити завршни испит у августовском року, уз спровођење исте процедуре као у јунском року.

Ученик који је од школске 2010/2011. до школске 2013/2014. године завршио осми разред, а није обавио завршни испит, завршни испит обавља у складу са Правилником о програму завршног испита у основном образовању и васпитању („Просветни гласник”, број 1/11), Правилником о измени Правилника о програму завршног испита у основном образовању и васпитању („Просветни гласник”, број 1/12) и Правилником о измени и допуни Правилника о програму завршног испита у основном образовању и васпитању („Службени гласник РС — Просветни гласник”, број 1/14).

Министарство просвете, науке и технолошког развоја (у даљем тексту: Министарство) организује припрему свих учесника за завршни испит (осим ученика осмог разреда), спроводи и организује завршни испит.

Упутство се доноси у складу са одредбама које се односе на завршни испит, које су утврђене Законом о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 52/11, 55/13, 35/15 — аутентично тумачење, 68/15 и 62/16—УС), Законом о основном образовању и васпитању („Службени гласник РС”, број 55/13) и Правилником о програму завршног испита у основном образовању и васпитању („Просветни гласник”, бр. 1/11 и 1/12 и „Службени гласник РС — Просветни гласник”, бр. 1/14 и 12/14).

Упутство је намењено Републичкој комисији за спровођење завршног испита на крају основног образовања и васпитања за школску 2016/2017. годину и пријемног испита и уписа ученика у средњу школу за школску 2017/2018. годину (у даљем тексту: Комисија), поткомисијама у саставу Комисије, окружним комисијама, комисијама основних школа за завршни испит и упис у средњу школу, просветним саветницима и осталим запосленим у Министарству.

У циљу осигурања регуларности и квалитетног спровођења завршног испита, Стручним упутством се ближе уређују следећа питања:

- обавезе и одговорности комисија у завршном испиту;
- припремање тестова, услова и материјала за полагање завршног испита;
- спровођење завршног испита;
- садржај и начин полагања завршног испита;
- начин уноса и обраде података о резултатима завршног испита.

Саставни део Стручног упутства чине:

а) прилози:

- посебна упутства за учеснике у завршном испиту (Прилог 1-10);
- смернице за планирање, организовање и спровођење завршног испита на крају обавезног образовања за ученике којима је потребна додатна образовна подршка (Прилог 11);
- смернице за планирање, организовање и спровођење завршног испита за школе које остварују програм основног образовања одраслих (Прилог 12);

б) обрасци за спровођење испитних активности.

1. Комисије у завршном испиту и њихове обавезе и одговорности

У циљу ефикасног и јединственог спровођења завршног испита и уписа ученика у средњу школу именују се следеће комисије:

- Републичка комисија за спровођење завршног испита на крају основног образовања и васпитања за школску 2016/2017. годину и пријемног испита и уписа ученика у средњу школу за школску 2017/2018. годину (у даљем тексту: Комисија);

- Поткомисија за спровођење завршног испита на крају основног образовања и васпитања за школску 2016/2017. годину (у даљем тексту: Поткомисија за спровођење завршног испита), у оквиру Комисије;

- Поткомисија за спровођење пријемног испита и уписа ученика у средњу школу за школску 2017/2018. годину (у даљем тексту: Поткомисија за спровођење уписа ученика у средњу школу), у оквиру Комисије;

- окружне комисије за организовање и спровођење завршног испита на крају основног образовања и васпитања за школску 2016/2017. годину и пријемног испита и уписа ученика у средњу школу за школску 2017/2018. годину и упис ученика у средњу школу (у даљем тексту: окружне комисије).

Окружне комисије се именују за Севернобачки управни округ, Западнобачки управни округ, Косовско-поморавски управни округ, подручје Школске управе Косовска Митровица (Косовскомитровачки, Призренски и Пећки управни округ), Косовски управни округ, Златиборски управни округ, територију Новог Пазара, Тутина и Сјенице, Зајечарски управни округ, Борски управни округ, Јабланички управни округ, Пчињски управни округ, Браничевски управни округ, Подунавски управни округ, Расински управни округ, Град Београд, Севернобанатски управни округ, Средњебанатски управни округ, Јужнобанатски управни округ, Шумадијски управни округ, Нишавски управни округ, Пиротски управни округ, Топлички управни округ, Рашки управни округ, Јужнобачки управни округ, Сремски управни округ, Поморавски управни округ, Колубарски управни округ, за Мачвански управни округ (град Лозница и општине Љубовија, Мали Зворник и Крупањ), за Мачвански управни округ (град Шабац и општине Богатић, Владимирци и Коцељева) и Моравички управни округ.

- Школска комисија за завршни испит и упис у средњу школу (у даљем тексту: школска комисија).

Поткомисија за спровођење завршног испита на крају основног образовања и васпитања за школску 2016/2017. годину

а) Састав Поткомисије:

Поткомисију за спровођење завршног испита чине: председник, координатор, секретар и чланови.

б) Задаци Поткомисије за спровођење завршног испита:

- анализа спровођења завршног испита на крају основног образовања и васпитања за школску 2015/2016. годину и давање предлога за измене и допуне аката на основу којих се спроводи завршни испит на крају основног образовања и васпитања;
- израда Стручног упутства за спровођење завршног испита на крају основног образовања и васпитања за школску 2016/2017. годину;
- разматрање плана спровођења завршног испита на крају основног образовања и васпитања за школску 2016/2017. годину;
- припрема предлога окружних комисија за спровођење завршног испита;
- припрема просветних саветника и сарадника Министарства за спровођење завршног испита;
- координација припреме и спровођења завршног испита;
- сарадња са средствима јавног информисања по налогу министра;
- израда информација и извештаја о завршном испиту;
- праћење штампања тестова са испитним задацима и обезбеђивање тајности штампања и садржаја тестова са испитним задацима;
- доношење одлуке о обезбеђивању безбедног складиштења пакета тестова са испитним задацима и надгледање спровођења одлуке;
- доношење одлуке о безбедним начинима преузимања тестова са испитним задацима и њихове дистрибуције школским управама Министарства;
- одређивање броја тестова из српског, односно матерњег језика, математике и комбинованог теста, који је потребан свим основним школама и свакој основној школи појединачно у оквиру школске управе Министарства;
- праћење формирања базе података, уноса података, и обраде података у свим фазама спровођења завршног испита;
- сарадња са окружним комисијама за спровођење завршног испита у организацији и спровођењу завршног испита;
- стручна помоћ окружним комисијама за спровођење завршног испита у организацији и спровођењу завршног испита;
- стручно-аналитички послови у вези плана, анализе и контроле финансирања трошкова спровођења завршног испита;

- обављање осталих послова који се односе на завршни испит, по налогу председника Комисије, заменика председника Комисије и координатора Поткомисије.

**Окружне комисије за организовање и спровођење завршног испита на крају
основног образовања и васпитања за школску 2016/2017. годину**

и пријемног испита и уписа ученика у средњу школу

за школску 2017/2018. годину

а) Састав Окружне комисије:

Окружну комисију чине: председник, секретар, чланови комисије и информатички координатор. Председник Окружне комисије је руководицац школске управе или лице које одреди министар просвете, науке и технолошког развоја (у даљем тексту: министар).

б) Задаци Окружне комисије:

Задаци Окружне комисије у вези са организовањем и спровођењем завршног испита су:

- прикупљање решења о образовању школских комисија за организовање и спровођење завршног испита;
- оспособљавање школских комисија за организовање и спровођење завршног испита;
- координација рада школских комисија за организовање и спровођење завршног испита;
- припрема предлога распореда по школама просветних саветника и осталих учесника који су укључени у организацију и спровођење завршног испита и утврђивање њихових обавеза;
- организовање и спровођење завршног испита у основним школама;
- формирање трочланих окружних комисија за приговоре на резултате завршног испита из српског, односно матерњег језика, и математике, односно петочланих окружних комисија за приговоре на резултате из комбинованог теста;

- упућивање окружних комисија за приговоре у школе ради контроле прегледања од првог дана испита до објављивања привремених резултата;
- сарадња са здравственим установама у циљу подршке ученицима са здравственим проблемима при полагању завршног испита;
- достављање базе података о ученицима осмог разреда у централну базу података у складу са календаром испитних активности;
- праћење спровођења завршног испита и обавештавање Републичке Комисије и Поткомисије за организовање и спровођење завршног испита на крају основног образовања и васпитања за школску 2016/2017. годину о токовима и резултатима испита и уоченим недостацима;
- припремање информација и извештаја о завршном испиту;
- сарадња са локалним медијима и
- обављање осталих послова који се односе на организовање и спровођење завршног испита.

Школска комисија за завршни испит и упис ученика у средњу школу

а) Састав Школске комисије:

Школску комисију у ужем саставу чине: председник (директор школе или лице које он овласти), секретар, координатор и лице задужено за информатичке послове. Поред наведених чланова, школску комисију у проширеном саставу чине и поткомисије за шифровање и дешифровање, прегледање тестова из српског, односно матерњег језика, математике и комбинованог теста и за приговоре.

У време попуњавања, предаје и провере листа жеља, у раду ове комисије учествују одељењске старешине осмог разреда.

Директор школе формира школску комисију и комисију за шифровање и одређује наставнике који ће дежурати, прегледати тестове и вршити супервизију на завршном испиту у другим школама, према распореду који одреди окружна комисија.

Обавезе председника школске комисије ближе су уређене Упутством за председника школске комисије – директора школе (Прилог 1).

б) Задаци комисије:

- провера података о општем успеху, успеху из одређених предмета и успеху на такмичењима који су од значаја за упис у средњу школу;
- припрема података о ученицима којима је потребна додатна образовна подршка;
- унос података о ученицима осмог разреда у централну базу, контрола тачности унетих података и достављање исправки на унете податке у складу са календаром испитних активности и Упутством за прикупљање података (Прилог 8);
- у сарадњи са окружном комисијом оспособљавање свих учесника у спровођењу завршног испита;
- провера припремљености свих учесника у спровођењу завршног испита;
- обавештавање ученика и родитеља, односно старатеља о критеријумима и начину полагања, организацији и спровођењу завршног испита у основној школи;
- контрола исправности пакета са тестовима да би се проверило да ли су оштећени и одређивање простора за чување тестова;
- израда јединственог списка ученика осмог разреда према азбучном редоследу;
- одређивање и припрема просторија за полагање завршног испита и распоређивање ученика који полажу испит у тим просторијама;
- пружање подршке просветним саветницима и супервизорима у контроли спровођења завршног испита;
- осигурање регуларности завршног испита;
- шифровање, прегледање и дешифровање тестова;
- припрема података о резултатима завршног испита на нивоу појединачног задатка и достављање података надлежној окружној комисији;
- објављивање привремених резултата постигнутих на завршном испиту;
- омогућавање ученицима да имају увид у тест и права на приговор родитељима односно старатељима;
- одговарање на поднете приговоре у вези са резултатима постигнутим на завршном испиту и обавештавање ученика и родитеља, односно старатеља о седишту окружне комисије за приговоре;

- објављивање и провера тачности коначних резултата завршног испита;
- давање упутстава ученицима и родитељима, односно старатељима за попуњавање обрасца за унос жеља ученика за упис у средњу школу;
- пријем и контрола обрасца за унос жеља ученика за упис у средњу школу;
- објављивање и провера тачности унетих жеља ученика;
- објављивање и провера тачности података о распоређивању ученика у средње школе;
- сарадња са локалним медијима по налогу председника окружне комисије;
- остали послови који се односе на завршни испит и упис ученика у средњу школу.

2. Припремање тестова, услова и материјала за полагање завршног испита

Припремање тестова и упутстава за оцењивање са решењима и начином бодовања

Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања (у даљем тексту: Завод) припрема тестове за полагање завршног испита за ученике који су похађали основно образовање и васпитање и за одрасле, у школској 2016/2017. години. Тестови се припремају у складу са стандардима постигнућа за крај обавезног образовања, Правилником о изменама Правилника о програму завршног испита у основном образовању и васпитању („Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 12/14). Уз сваки тест знања припремају се упутство за оцењивање, решења и начин бодовања.

Завод припрема тестове за полагање завршног испита и за ученике који су од школске 2010/2011. до школске 2014/2015. године завршили осми разред, а нису обавили завршни испит. За ове ученике тестови се припремају у складу са Правилником о програму завршног испита у основном образовању и васпитању („Просветни гласник”, број 1/11), Правилником о измени Правилника о програму завршног испита у основном образовању и васпитању („Просветни гласник”, број 1/12) и Правилником о измени и допуни Правилника о програму завршног испита у основном образовању и васпитању („Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 1/14). Уз сваки тест знања припремају се упутство за оцењивање, решења и начин бодовања.

Дистрибуција и чување тестова

Завод припрема за штампу тестове из српског, односно матерњег језика, математике и комбинованог теста из природно-научних и друштвено-научних предмета (биологија, географија, историја, физика и хемија) са задацима које ће ученици и одрасли решавати на завршном испиту.

Тестови се штампају и пакују на начин којим се осигурава безбедност током дистрибуције и спречава неовлашћено отварање.

У циљу ефикасне дистрибуције тестова, Републичка комисија из свог састава одређује координатора за дистрибуцију тестова. Тестови се преузимају у Београду, из штампарије која ће обавити штампање тестова. Тестове преузима руководиоца школске управе или лице које он овласти. Школске управе организују превоз и дистрибуцију тестова на начин који осигурава безбедност тестова и поштовање свих мера заштите до почетка испита.

Окружне комисије врше дистрибуцију тестова основним школама према динамици коју утврде са руководиоцима школских управа.

Ради безбедног чувања тестова и спречавања неовлашћеног приступа тестовима, за групу школа које међусобно нису много удаљене може се изабрати школа у којој је чување тестова најсигурније (јер поседује сеф или безбедан ормар, обезбеђене прозоре и врата). Испитни материјал треба да буде на безбедном месту у свакој школи или другом простору на дан полагања испита из одређеног предмета. За безбедност испитног материјала одговоран је председник школске комисије.

Припремање просторних услова и материјала за полагање завршног испита

Школска комисија обезбеђује просторне услове за спровођење завршног испита. После процене просторних и других могућности школе, одређује се један од начина спровођења завршног испита:

Начин бр. 1 – Сви ученици полажу завршни испит у једној просторији у својој школи (фискултурна сала, школски хол, свечана сала и сл.).

Начин бр. 2 – Сви ученици полажу завршни испит тако што су распоређени у две-три велике просторије у својој школи (комбинација хол – свечана сала, хол – фискултурна сала и сл.).

Начин бр. 3 – Сви ученици полажу завршни испит у једној просторији у оближњој средњој школи или другом објекту (спортска хала, дом културе и сл.) уз сагласност руководиоца школске управе.

Изузетно, уколико није могуће организовати спровођење завршног испита ни на један од наведених начина, ученици могу да полажу завршни испит у учионицама у својој школи, после одобрења од руководиоца школске управе.

Приликом одређивања простора у коме ће се спроводити завршни испит, школска комисија руководи се испуњавањем следећих захтева:

- клупе се распоређују тако да удаљеност између клупа у сваком смеру буде најмање 1,2 м и тако да дежурни наставници могу да прођу између сваке две клупе;
- у свакој клупи седи по један ученик, и то на њеном средишњем делу;
- испуњени остали услови за рад (светлост, могућност проветравања).

Током припреме просторија у којима ће бити спроведен завршни испит, клупе се нумеришу тако што се на сваку клупу залепи папир са редним бројем клупе. Редни број клупе одговара редном броју ученика са Јединственог списка ученика поређаних по азбучном реду (Образац 1). Уколико ученици из више школа полажу испит у истој просторији, на Јединственом списку ученика из сваке школе види се којим ће редним бројем бити означена клупа у којој ће сваки ученик седети.

У свакој просторији у којој се полаже испит одређује се место на које ученици одлажу личне ствари које не смеју користити на испиту.

За ученике са сметњама у развоју и инвалидитетом, којима се при полагању завршног испита пружа одговарајућа подршка, простор за полагање испита прилагођава се врсти подршке која се пружа ученику. Ближа упутства за припрему услова за ове ученике налазе се у Смерницама за планирање, организовање и спровођење завршног испита на крају обавезног образовања за ученике којима је потребна додатна образовна подршка (Прилог 11).

После одређивања просторија у којима ће се спровести завршни испит, председник школске комисије о овоме обавештава надлежну окружну комисију у складу са календаром испитних активности.

Обавештење садржи:

- називе и број просторија у којима ће се полагати завршни испит, као и број ученика у свакој просторији просторији;

- уколико ученици полажу испит у учионицама у својој школи, образложење за донету одлуку;

- информацију о врсти и броју просторија у којима ће ученици са сметњама у развоју и инвалидитетом полагати завршни испит;

- потребан број дежурних наставника и супервизора за спровођење завршног испита у складу са Стручним упутством.

Школска комисија обезбеђује и потрошни материјал за спровођење испита – по три велике и три мале коверте (формата 25×35 цм и 17×12 цм) и шест идентификационих картица (Образац 5) за сваког ученика који полаже завршни испит. Школска комисија обезбеђује, такође, идентификационе картице за супервизоре и родитеље посматраче.

Обавештавање ученика о завршном испиту

Одељењски старешина је одговоран за обавештавање ученика и родитеља, односно старатеља, о завршном испиту и за реализацију других активности у складу са Упутством за одељењске старешине (Прилог 2).

Школска комисија је дужна да најмање три дана пре почетка завршног испита, на огласној табли школе, објави Јединствени списак ученика осмог разреда (Образац 1) у складу са Законом о заштити података о личности.

Уколико ученици полажу испит у оближњој средњој школи или другом простору, са ученицима из других школа, спискове ученика треба објавити и на улазу у простор у којем ученици полажу завршни испит.

3. Спровођење завршног испита

Завршни испит се спроводи у исто време на читавој територији Републике Србије у трајању од три дана.

Распоређивање ученика за полагање завршног испита

Током сва три дана полагања завршног испита, одељењске старешине проверавају присуство свих ученика из одељења, испред школе или другог простора у којем се полаже испит, 45 минута пре почетка испита, подсећају их на распоред просторија и проверавају да ли су понели ђачке књижице и сав потребан прибор.

Ученици се распоређују у клупе које су обележене редним бројевима, тако да број клупе одговара редном броју ученика на Јединственом списку ученика из њихове школе.

Сви ученици су распоређени у просторије у којима полажу завршни испит у 8.30 часова.

Испит почиње тачно у 09.00 часова, пошто су сви ученици уписали потребне податке на идентификационе картице и добили потребна упутства и тестове.

Дежурство на завршном испиту

Потребан број дежурних наставника утврђује се према следећим критеријумима:

- ако се испит полаже у једној или неколико већих просторија, треба предвидети једног дежурног наставника на 10 до 12 ученика и најмање једног додатног дежурног наставника који ће дежурати у просторији, односно испред просторије у којој се полаже испит;

- ако се испит полаже у учионицама, за сваку учионицу треба предвидети два дежурна наставника на највише 18 ученика и довољан број дежурних наставника, који ће дежурати испред учионица. У одређивању потребног броја додатних дежурних наставника, директор школе се руководи распоредом учионица у којима се полаже завршни испит;

- ако ученици са сметњама у развоју полажу завршни испит у посебним просторијама, треба предвидети по два дежурна наставника за сваку просторију.

Дежурни наставници обављају дежурство на завршном испиту у складу са Упутством за дежурне наставнике (Прилог 3).

Председник школске комисије распоређује дежурне наставнике у одговарајуће просторије, односно испред просторија у 8.15 часова.

На позив председника школске комисије, довољан број дежурних наставника преузима одговарајуће пакете са тестовима, а остали наставници остају са ученицима у просторијама у којима полажу испит.

Упаковани тестови се отварају у просторији у којој се обавља испит, у присуству ученика, непосредно пре почетка испита.

Обезбеђивање и контрола регуларности и надзор над спровођењем завршног испита

Председник школске комисије одговоран је за регуларно спровођење завршног испита у школи или другом простору у којем ученици из његове школе полажу испит. Председник школске комисије има право увида у све активности током спровођења завршног испита и предузимања мера у складу са Упутством (Прилог 1).

Контролу регуларности и надзор над спровођењем завршног испита врше просветни саветници и супервизори, које именује министар. Супервизори су наставници и стручни сарадници из других школа и одређују се према критеријумима које утврђује министар, тако да по један супервизор надгледа ток испита у свакој просторији у којој се полаже завршни испит и рад највише две комисије за прегледање. Ако је то могуће, препоручује се да исти супервизор прати полагање испита и прегледање тестова. Уколико се по процени окружне комисије на једном месту прегледа велики број тестова, за супервизију прегледања тестова потребно је ангажовати по једног додатног супервизора на сваке две комисије за прегледање.

Просветни саветници и супервизори имају право увида у све активности током спровођења завршног испита и предузимања мера у складу са овлашћењима датим од стране школских управа, односно са Упутством (Прилог 7). Супервизори подносе електронски извештај Републичкој комисији и надлежној школској управи на дан полагања испита.

Ради контроле квалитета прегледања, окружна комисија за приговоре има право увида у произвољно изабран узорак тестова од првог дана испита до објављивања привремених резултата.

Завод врши контролу квалитета прегледања у року од годину дана после завршног испита на узорку тестова изабраном према унапред одређеним критеријумима.

Учешће родитеља посматрача

Савет родитеља може да донесе одлуку да представници савета родитеља учествују као посматрачи у спровођењу завршног испита. Представници родитеља не могу бити родитељи, односно старатељи, ученика осмог разреда.

Уколико је донета одлука да представници савета родитеља учествују као посматрачи у спровођењу завршног испита, потребно је да:

- савет родитеља именује највише три родитеља или старатеља који ће као посматрачи пратити све фазе спровођења испита и уписа ученика у средње школе;
- родитељи посматрачи су дужни да се упознају са садржајем Стручног упутства и потпишу изјаву да су упознати са свим процедурама за спровођење завршног испита и да ни на који начин неће ометати испитни процес;
- највише један родитељ посматрач може бити присутан у просторији у којој се полаже испит, при чему је дужан да у просторију уђе истовремено са дежурним наставницима (8.15 часова) и напусти просторију тек по завршетку испита;
- родитељи посматрачи не праве никакве интервенције током спровођења завршног испита, већ само прате квалитет његовог спровођења;
- записник о својим запажањима родитељи посматрачи предају школској комисији;
- школа је дужна да обезбеди идентификациону картицу за родитеље посматраче, а они су обавезни да је носе за време трајања испитних активности.

Председник школске комисије може удаљити родитеља посматрача са испита уколико се не понаша у складу са Стручним упутством.

Савет родитеља доставља председнику школске комисије и окружној комисији податке о именованим родитељима посматрачима: име и презиме, адресу, број телефона, матични број и писану изјаву да су упознати са свим процедурама за спровођење завршног испита и да њихово дете не полаже завршни испит ове школске године, а председник школске комисије потписује изјаву да лични подаци родитеља, односно старатеља, могу бити коришћени само у сврхе спровођења завршног испита.

4. Садржај и начин полагања завршног испита

На завршном испиту се проверава знање из српског, односно матерњег језика, математике и комбинованог теста из природно-научних и друштвено-научних

предмета (биологија, географија, историја, физика и хемија), решавањем задатака у писаној форми.

Ученици који стичу основно образовање и васпитање на језику националне мањине уместо српског језика полажу матерњи језик. Остала два теста (математика и комбиновани тест) преводе се на језик националне мањине, али имају исти садржај за све ученике који полажу завршни испит.

Првог дана полаже се српски, односно матерњи језик, другог дана математика, а трећег дана комбиновани тест. Испити почињу у 9.00 часова и трају до 11.00 часова. Изузетно, уколико је испит почео са закашњењем, време испита се продужава тако да израда теста траје 120 минута.

У време полагања завршног испита, Комисија на предлог Завода, одређује по потреби групу од пет наставника српског, односно матерњег језика, пет наставника математике и по два наставника предмета који чине комбиновани тест. Наведена група наставника решава тест у Заводу у исто време док их решавају ученици у школама. Овакво решавање тестова служи да се у реалном времену изврше евентуалне корекције Упутства за оцењивање са решењима и начином бодовања, посебно у делу који предвиђа различите одговоре ученика и начине решавања задатака.

Сви ученици решавају тестове истог садржаја у складу са образовним стандардима за одређени предмете и под истим условима (место, време, упутство за рад, начин прегледања и контрола), осим ученика који су остварили право на образовање према индивидуалним образовним плановима, ученика који остварују право на пружање посебне подршке у току спровођења завршног испита и одраслих. Ови ученици, односно одрасли полажу завршни испит под посебним условима, односно у складу са својим нивоом функционалности, могућностима и потребама. Опис услова налази се у Смерницама за планирање, организовање и спровођење завршног испита на крају обавезног образовања за ученике којима је потребна додатна образовна подршка (Прилог 11) и у Смерницама за планирање, организовање и спровођење завршног испита за школе које остварују програм основног образовања одраслих (Прилог 12).

За сваког ученика коме се садржај и начин полагања завршног испита прилагођавају, школе достављају потребне податке одговарајућој школској управи на посебним обрасцима (Образац 2 и 3) у складу са календаром испитних активности.

На основу Правилника о изменама Правилника о програму завршног испита у основном образовању и васпитању („Службени гласник РС — Просветни гласник”, број 12/14) у коме је утврђен удео појединачних тестова у укупном броју бодова на завршном испиту, који износи 30 бодова, ученик може да оствари из српског, односно матерњег језика највише 10 бодова, из математике највише 10 бодова и на комбинованом тесту највише 10 бодова.

На сваком појединачном тесту ученик решава 20 задатака.

Бодови које је ученик остварио израчунавају се тако што се резултат постигнут на тесту множи коефицијентом 0,5 (тј. резултат на тесту подели се са 2).

То значи да ће ученик који, на пример, има резултат 17 бодова на једном од три теста остварити 8,5 бодова на том тесту. Ради прецизног увида у постигнућа током и на крају испита, сваки ученик ће имати увид у два податка – резултат на тесту и број бодова на тесту, тј. прерачунат резултат постигнут на тесту.

5. Начин обраде и уноса података о резултатима завршног испита

Евидентирање, шифровање и прегледање тестова

После истека времена предвиђеног за решавање теста, дежурни наставници прикупљају велике коверте у којима су тестови и мале коверте, записнички евидентирају број искоришћених и неискоришћених тестова (Образац 6, 6а и 6б) и предају све тестове, списак ученика и Записник о току полагања завршног испита (Образац 7, 7а и 7б) председнику школске комисије.

Председник школске комисије предаје велике коверте комисији за шифровање (Образац 8, 8а и 8б), која спроводи поступак у складу са Упутством (Прилог 4).

После завршеног поступка шифровања, председник школске комисије записнички предаје шифроване тестове комисији за прегледање (Образац 9, 9а и 9б).

Окружна комисија формира трочлане комисије за прегледање тестова из српског, односно матерњег језика, математике и петочлане комисије за комбиновани тест. Једна комисија за прегледање тестова из српског, односно матерњег језика и математике, прегледа по правилу 80 тестова. Једна комисија за прегледање комбинованог теста прегледа по правилу 160 тестова. Прегледање тестова се врши у потпуности или делимично централизовано, у зависности од броја ученика, удаљености школа, расположивог стручног кадра и других услова од значаја за рад комисија. Окружна комисија утврђује потребан број комисија за прегледање и место њиховог рада, уз сагласност Републичке комисије.

Министарство доставља електронским путем окружним комисијама Упутство за оцењивање са решењима и начином бодовања, које припрема Завод, за одређени предмет одмах после завршетка испита. Окружне комисије достављају решења школским комисијама, које их објављују на огласној табли школе после завршетка испита.

Комисија за прегледање тестова спроводи поступак у складу са Упутством за оцењивање са решењима и начином бодовања и Упутством за прегледаче (Прилог 5).

Аутори тестова за српски, односно матерњи језик, математику и комбиновани тест, дежурају на дан полагања испита, као и у дане одређена за подношење приговора, на месту које одреди Републичка комисија, где ће бити на располагању за сва потребна тумачења у вези са прегледањем испитних задатака.

По завршетку прегледања тестова, комисија за прегледање записнички предаје тестове председнику школске комисије (Образац 9, 9а и 9б), који их одлаже на безбедно место. Иста процедура се понавља другог и трећег дана испита, после чега се врши дешифровање у складу са Упутством (Прилог 4).

Резултати постигнути на завршном испиту за ученике са сметњама у развоју, који завршни испит полажу у складу са својим чулним и моторичким могућностима, односно за ученике за које је прилагођаван садржај испита, не приказују се на нивоу појединачних задатака, већ само као укупан број бодова на тесту.

Активности после завршетка испита

У сва три дана одржавања завршног испита школске комисије достављају окружним комисијама информацију о броју ученика који су приступили полагању завршног испита истог дана до 13.00 часова, а окружне комисије достављају збирне податке електронским путем Комисији и Поткомисији за спровођење завршног испита истог дана до 16.00 часова.

Објављивање привремених резултата

После завршеног прегледања свих испитних задатака из српског, односно матерњег језика, математике и комбинованог теста, школска комисија заједно са

комисијом за шифровање и дешифровање обавља дешифровање сва три теста, односно повезује шифре с именима и презименима ученика, која се налазе у малим ковертама, а које се тек у овал прилици отварају. Поступак дешифровања одређен је Упутством (Прилог 4).

За потребе уноса података о резултатима завршног испита у централну базу, школска комисија, уколико за то постоје техничке могућности, фотокопира задње корице теста. Уколико то није могуће, школска комисија, на основу дешифрованих тестова, попуњава и детаљно контролише тачност Прегледа привремених резултата на нивоу појединачног задатка (Образац 10, 10а и 10б) на основу којих лице задужено за информатичке послове уноси податке у централну базу података.

Школска комисија објављује извод из централне базе података са привременим резултатима завршног испита на дан одређен Календаром испитних активности (у даљем тексту: Календар).

Увид у тестове и приговори на резултате

Ученик или родитељ, односно старатељ, има право на увид у тест.

Увид у тест омогућава школска комисија која дежура у школи од 8.00 до 16.00 часова на дан објављивања привремених резултата. Уколико комисија за приговоре не ради у школи, већ на другом месту, увид у тест се омогућава у школи у којој је ученик обављао завршни испит од 8.00 до 13.00 часова.

Уколико ученик сматра да постоје грешке у бодовању његовог рада, родитељ или старатељ ученика, има право да уложи приговор. Родитељ или старатељ ученика улаже писмени приговор школској комисији (Образац 11) после увида у тест на дан објављивања привремених резултата у складу са Упутством (Прилог 6). Уколико ученик није задовољан одговором школске комисије за приговоре, родитељ, односно старатељ, има право да поднесе приговор окружној комисији у дану који је одређен за подношење приговора окружној комисији, на основу Календара. Комисије дају писани одговор родитељу или старатељу (Образац 12 и 12а).

Објављивање коначних резултата

Коначни резултати завршног испита објављују се у основној школи у складу са Календаром.

Остале активности спроводе се у складу са Календаром и Календаром уписа ученика у средњу школу.

Број: 610-00-19/2/2017-07

М И Н И С Т А Р

Младен Шарчевић, с.р.

У Београду, 18. маја 2017. године

УПУТСТВО ЗА ДЕЖУРНЕ НАСТАВНИКЕ

У припремној фази, пре завршног испита, дежурни наставници су дужни да у својој матичној школи:

- Потпишу и преузму решење¹ о именовању за дежурног наставника са распоредом (назив и адреса школе или другог простора у којем ће дежурати);
- Преузму копију Стручног упутства и детаљно се упознају са његовим садржајем (нарочито Прилогом 3) пре доласка на дежурство.

Председник Школске комисије распоређује дежурне наставнике у просторије у којима се одвија испит, тако да најмање један додатни дежурни наставник дежура испред просторије или у просторији у којој се полаже испит, како би био на располагању у случају потребе да се позове председник Школске комисије, отпрати ученик до тоалета и сл.

На дан спровођења завршног испита у школи у којој су распоређени, дежурни наставници су дужни да:

- Дођу у школу у коју су распоређени најкасније до 8.00 часова.
- Понесу свој примерак Стручног упутства (Прилог 3 и одговарајуће Смернице (прилог 11 или 12) уколико дежурају на завршном испиту за ученике којима је потребна додатна образовна подршка, односно за одрасле).
- Предају Школској комисији копију решења које су добили у својој школи, а којим су распоређени за дежурство.
- Преузму материјал за дежурство на испиту: Јединствени списак ученика (Образац 1), велике и мале коверте, идентификационе картице и по један Записник о току полагања завршног испита за сваку просторију у којој се одржава испит (обрасци 7, 7а и 7б).
- Са испитним материјалом буду на одговарајућем месту за дежурство у 8.15 часова.
- Евидентирају присутне ученике на Јединственом списку ученика (Образац 1).
- Прегледају ђачке књижице ученика и провере да ли имају оверене фотографије и уписан идентификациони број ученика.
- Провере да ли ученици имају прописан прибор (за српски, односно матерњи језик и комбиновани тест – графитна и плава хемијска оловка и гумица; за математику – графитна и плава хемијска оловка, гумица, лењир, троугао и шестар) и поделе им резервне хемијске оловке уколико је то потребно.
- Постарају се да ученици одложе на место које је за то предвиђено своје торбе, искључене мобилне телефоне, калкулаторе и друга техничка помагала, пернице, белешке, папире, храну и сл. осим воде/освежавајућег напитка.
- Поделе ученицима по једну велику и малу коверту и по две идентификационе картице са печатом школе.
- Потпишу одмах по једну идентификациону картицу ученика. Ту картицу ученици затим стављају у мали коверат, лепе мали коверат и стављају га у велики коверат. Велики коверат остаје код ученика на клупи до завршетка испита.

¹ Модел решења припрема Министарство.

Један од дежурних наставника објашњава ученицима процедуру на испиту, тако да сви чују сва упутства. Ученицима треба јасно објаснити да:

- Не пишу своје податке на тесту ни ковертама, већ да само попуне идентификационе картице (назив предмета који полажу, име, име родитеља односно старатеља и презиме, идентификациони број, назив основне школе и место где се она налази).
- Испит траје два сата, што значи да имају довољно времена, да не треба да журе и да најпре пажљиво прочитају упутство на тесту.
- Препоручљиво је да одговоре прво пишу графитном оловком (што није обавезно), а тек на крају, плавом хемијском оловком. Ово је важно јер се одговори написани графитном оловком, као ни преправљани одговори написани хемијском оловком, неће признавати при бодовању.
- Препоручљиво је да прво ураде задатке које знају.
- Не смеју имати никакав прибор осим прописаног и да се за време испита морају понашати дисциплиновано (да не ометају једни друге, да не преписују, да се не консултују, јер ће у супротном бити удаљени са испита).
- Да по завршетку рада, када желе да предају свој тест, позову дежурног наставника подизањем руке и да након предаје теста напусте простор тако да не ремете рад других ученика.
- Испит се завршава у 11.00 часова, а ученици не смеју напуштати просторију у којој се полаже испит првих 45 минута испита, као ни последњих 15 минута.
- Могу да постављају питања пре него што испит почне, уз напомену да касније неће бити додатних објашњења.

Потребан број дежурних наставника преузима тестове од председника Школске комисије и потписом потврђује број примљених тестова (обрасци 6, 6а и 6б). Дежурни наставници су затим дужни да:

- Отворе пакете са тестовима и поделе тестове ученицима.
- Обавесте супервизора уколико је у пакету мањи или већи број тестова од предвиђеног.
- У 9.00 часова званично означе почетак испита.
- Све време трајања испита буду на свом месту дежурства како би пратили и обезбедили регуларност тока испита. Дежурни наставници не смеју напуштати дежурство током испита, а уколико се укаже потреба да се позове председник Школске комисије или да се ученик отпрати до тоалета, за то ће бити задужен резервни дежурни наставник у просторији у којој се полаже испит, односно дежурни наставник чије место је испред просторије.
- Не праве никакве интервенције на тестовима ученика које су у супротности са овим упутством и упутством које се налази на првој страни теста.
- Не разговарају међусобно, не користе мобилне телефоне, нити на било који други начин ометају ученике у решавању теста. Председник школске комисије може бити присутан у просторији у којој се полаже испит и удаљити дежурног наставника са испита уколико се не понаша у складу са Стручним упутством.
- Опомену ученика уколико током полагања испита уоче непримерено понашање. Ученике треба обавестити да удаљавање са теста подразумева да ће ученик на том тесту имати нула бодова. Уколико ученик и након опомене настави са непримереним понашањем, дужни су да позову председника школске комисије. Председник Школске комисије удаљава ученика са испита уколико и након његове опомене ученик настави са непримереним понашањем. Ученик се не сме удаљити са испита без обављеног претходног поступка, а све интервенције се обавезно бележе у Записнику о току полагања завршног испита (обрасци 7, 7а и 7б).

- Траже од ученика који раније предају тест да још једном провере да ли су све одговоре написали хемијском оловком и ако нису, да то ураде.
- Пола сата пре завршетка испита, обавесте ученике о преосталом времену и подсети их да све одговоре морају да напишу хемијском оловком.
- 15 минута пре завршетка испита, поново обавесте ученике о преосталом времену, подсети их да све одговоре морају да напишу хемијском оловком и да до краја испита више не могу да напуштају просторију.
- По истеку времена предвиђеног за рад, приђу сваком ученику, прегледају да ли на тесту или ковертама има неких знакова и обавесте о томе Школску комисију.
- Ставе тестове ученика који су завршили са радом у велике коверте и потпишу другу идентификациону картицу која остаје код ученика као доказ да је радио тест.
- Предају председнику Школске комисије велике коверте, преостале празне тестове и Записник о току полагања завршног испита у који обавезно бележе сва одступања од процедуре.

УПУТСТВО ЗА ПОСТУПАК ПРИГОВОРА НА РЕЗУЛТАТЕ ЗАВРШНОГ ИСПИТА

Привремени резултати завршног испита објављују се у школи до 8.00 часова на дан предвиђен календаром испитних активности.

Ученик или родитељ, односно старатељ, има право на увид у тест. Увид у тест омогућава школска комисија која дежура у школи од 8.00 до 16.00 часова на дан објављивања привремених резултата у складу са Календаром испитних активности. Уколико комисија за приговоре не ради у школи, већ на другом месту, увид у тест се омогућава у школи у којој је ученик обавио завршни испит од 8.00 до 13.00 часова.

Уколико ученик сматра да постоје грешке у бодовању његовог рада, родитељ или старатељ ученика има право да уложи приговор. Родитељ или старатељ ученика улаже приговор школској комисији након увида у тест на дан објављивања привремених резултата од 8.00 до 16.00 часова искључиво у писаној форми на Обрасцу 11. Овај образац родитељ, односно старатељ добија у школи.

Школску комисију за приговоре чине три предметна наставника који су учествовали у раду комисије за прегледање српског, односно матерњег језика и математике, и пет предметних наставника који су учествовали у раду комисије за прегледање комбинованог теста.

Школска комисија за приговоре одмах решава приспеле приговоре и одговор на поднети приговор даје родитељу, односно старатељу, такође у писаној форми, на Обрасцу 12. Школска комисија за приговоре доставља све одговоре на приговоре и школској комисији.

Уколико ученик није задовољан одговором школске комисије за приговоре, родитељ, односно старатељ има право да поднесе приговор окружној комисији на дан предвиђен календаром испитних активности од 8.00 до 16.00 часова. Школска комисија је у обавези да пружи информацију о седишту окружне комисије.

Право приговора окружној комисији имају само они ученици који су претходно уложили приговор школској комисији за приговоре. Уз приговор окружној комисији родитељ, односно старатељ, обавезно прилаже и одговор школске комисије за приговоре.

Окружна комисија за приговоре одмах решава приспеле приговоре и одговор на поднети приговор даје родитељу, односно старатељу, такође у писаној форми, на Обрасцу 12а. Окружна комисија за приговоре доставља све одговоре на приговоре и школској комисији.

Одлука окружне комисије за приговоре у другом степену је коначна. Републичка комисија не решава приговоре на резултате завршног испита.

УПУТСТВО ЗА СУПЕРВИЗОРЕ

Ради праћења квалитета спровођења завршног испита и осигурања регуларности испита, Републичка комисија именује супервизоре². Супервизија се спроводи у данима одређеним за одржавање завршног испита из српског, односно матерњег језика, математике и за комбиновани тест.

Супервизори надгледају квалитет полагања испита и прегледања тестова са завршног испита, чиме осигуравају његову регуларност. У том циљу супервизори морају до детаља да буду упознати са свим корацима у процесу спровођења завршног испита.

По правилу исти супервизор прати полагање испита и прегледање тестова. Уколико се по процени окружне комисије на једном месту прегледа велики број тестова, потребно је ангажовати додатног супервизора, који ће бити задужен само за супервизију прегледања тестова.

Супервизори прате и проверавају примену свих упутстава за спровођење завршног испита и предузимају мере за спречавање нерегуларног поступања учесника у испитном процесу (председника школских комисија, дежурних наставника, ученика, родитеља посматрача и прегледача).

Супервизори долазе на место на којем се полаже завршни испит најкасније један сат пре почетка испита, односно пре почетка прегледања у случају да су задужени само за супервизију прегледања и дешифровања тестова, представљају се председнику школске комисије и показују му овлашћење. Школа је дужна да обезбеди идентификациону картицу за супервизоре, а они су обавезни да је носе за време трајања испитних активности.

Током припреме и спровођења завршног испита, супервизори су дужни да:

- Провере да ли се испитни материјал чува на регуларан начин, да преброје кесе са тестовима и провере да ли све кесе исправно затворене, односно да провере да ли су кесе на било који начин оштећене;
- Присуствују састанку председника школске комисије са дежурним наставницима како би видели да ли су дежурни наставници добили све информације потребне за регуларно спровођење завршног испита;
- Прате дежурне наставнике у просторије у које су распоређени као супервизори и надгледају да ли дежурни наставници спроводе све активности на прописан начин (проверавају идентитет ученика, дају упутства ученицима, отварају пакете са тестовима, деле тестове, спречавају ученике да преписују, итд.).
- Упозоре председника школске комисије и/или председника окружне комисије уколико се дешавају одступања од прописане процедуре, али тако да не ометају испитни процес. Ово упозорење супервизори морају да опишу (време и место, садржај упозорења, реакцију председника школске/окружне комисије, резултат интервенције) у свом извештају.

После испита, супервизори прате дежурне наставнике у просторију у којој они предају тестове председнику школске комисије. Супервизори затим прате како председник школске комисије предаје тестове прегледачима и ток прегледања тестова. На најмање 15% произвољно изабраних тестова супервизори проверавају:

- да ли су приликом прегледања тестова признавани одговори написани графитном оловком;

² Модел решења припрема Министарство..

- да ли су давани бодови на задацима у којима су преправљани одговори написани хемијском оловком;
- да ли су давани бодови на задацима у којима постоји један тачан одговор а заокружено је више;
- да ли је Упутство за оцењивање исправно примењено у задацима са вишеструким избором, задацима у којима се тражи заокруживање у табелама и задацима са спаривањем;
- да ли су бодови исправно преписани на последњу страну теста и
- да ли су бодови тачно сабрани.

Уколико супервизори пронађу неку од наведених грешака у прегледању тестова, враћају све тестове Комисији за прегледање на поновним преглед у складу са Упутством (Прилог 5). Супервизори се потписују плавом хемијском оловком на свим тестовима које су проверили испод потписа чланова Комисије за прегледање, а у свом извештају описују број и врсту грешака у прегледању које су пронашли.

После завршетка испитног процеса, супервизори подносе електронски извештај о оном делу испитног процеса који су пратили са фокусом на неправилности (ако постоје). Извештај о полагању испита (први део електронског извештаја) и/или извештај о прегледању и дешифровању (други део електронског извештаја) достављају се у најкраћем року по завршетку супервизије. Увид у извештаје има Комисија и одговарајућа окружна комисија. После подношења електронског извештаја, у апликацији се појављује обавештење да је извештај успешно поднет. Извештај садржи следеће:

- име супервизора;
- локацију супервизије;
- идентификациони број школе;
- датум супервизије;
- време супервизије;
- назив предмета који је био надгледан;
- предвиђен број ученика и присутан број ученика;
- неправилности везане за активности пре почетка испита (ако постоје);
- неправилности везане за активности за време трајања испита (ако постоје);
- неправилности везане за активности за време прегледања и дешифровања (ако постоје);
- мере које је супервизор предузео (ако постоје);
- коментаре (ако их има).

На основу извештаја, уколико је то потребно, Министарство предузима мере за унапређивање квалитета завршног испита.

УПУТСТВО ЗА УЧЕНИКЕ³

- Завршни испит полажу сви ученици осмог разреда, као и одрасли који стичу основно образовање у складу са законом који се уређује образовање одраслих.
- Завршни испит се полаже три дана – првог дана се полаже српски, односно матерњи језик, другог математика, а трећег комбиновани тест.
- Ученици имају обавезу да пре приступања испиту са одељењским старешином благовремено провере тачност својих личних података и података о успеху током школовања у бази података.
- Испит три дана почиње у 9.00 часова и траје 120 минута.
- Ученици су дужни да у школу дођу у 8.15 часова сва три дана одржавања испита.
- На испит из српског, односно матерњег језика и на испит на коме се полаже комбиновани тест ученици треба да понесу ђачку књижицу са овереном фотографијом и уписаним идентификационим бројем ученика, графитну оловку, плаву хемијску оловку и гумицу;
- На испит из математике ученици треба да понесу ђачку књижицу са овереном фотографијом и уписаним идентификационим бројем ученика, графитну оловку, плаву хемијску оловку, гумицу, лењир, тругао и шестар.
- Ученици се распоређују у просторије у којима се полаже испит према унапред утврђеним списковима ученика који су истакнути на огласној табли или на другом видном месту у школи, тако да редни број ученика на Јединственом списку ученика одговара редном броју клупе у којој ће ученик седети.
- Ученик решава тест према упутствима датим од стране дежурних наставника и према упутству за израду теста које је штампано на самом тесту.
- Препоручљиво је да ученици одговоре прво пишу графитном оловком (што није обавезно), а тек на крају плавом хемијском оловком. Ово је важно јер се одговори написани графитном оловком, као ни преправљани одговори написани хемијском оловком, неће признавати при бодовању.
- На завршном испиту није дозвољено коришћење мобилних телефона, калкулатора, бележака, папира, нити других материјала који не спадају у прописан прибор за испит. Ученици су дужни да, на за то предвиђено место, одложе своје торбе, искључене мобилне телефоне, калкулаторе и друга техничка помагала, пернице, белешке, папире, храну и сл. осим воде/освежавајућег напитка.
- На испиту није дозвољено преписивање, разговор међу ученицима и ометање других ученика. Ученици ће бити удаљени са испита уколико не поштују прописану процедуру на испиту и упутства дата од стране дежурних наставника. Ученик који буде удаљен са теста добиће нула бодова на том тесту.
- Ученик који је удаљен са теста у следећем року може да полаже тест са кога је удаљен.
- Ученицима није дозвољено да напуштају просторију у којој се полаже испит пре 9.45 часова и у периоду од 10.45 до 11.00 часова.
- Када ученици заврше израду теста, треба да позову дежурног наставника подизањем руке и да после предаје теста, напусте простор тако да не ремете рад других ученика.
- После објављивања привремених резултата, ученици имају право увида у свој тест, а заједно са родитељем, односно старатељем, и право приговора школској комисији уколико сматрају да су оштећени.

³ Ово упутство треба да буде штампано и подељено ученицима до завршетка наставе у осмом разреду.

Приликом провере резултата на појединачним тестовима на завршном испиту ученици треба да имају јасну и прецизну информацију о начину приказивања резултата на тестовима и начину бодовања.

На основу Правилника о изменама Правилника о програму завршног испита у основном образовању и васпитању („Службени гласник РС — Просветни гласник”, број 12/14) у коме је утврђен удео појединачних тестова у укупном броју бодова на завршном испиту, који износи 30 бодова, ученик може да оствари из српског, односно матерњег језика, највише 10 бодова, из математике највише 10 бодова и на комбинованом тесту највише 10 бодова.

На сваком појединачном тесту ученик решава 20 задатака.

Бодови које је ученик остварио израчунавају се тако што се резултат постигнут на тесту множи коефицијентом 0,5 (тј. резултат на тесту подели се са 2).

То значи да ће ученик који, на пример, има резултат 17 бодова на једном од три теста остварити 8,5 бодова на том тесту. Ради прецизног увида у постигнућа током и на крају испита, сваки ученик ће имати увид у два податка – резултат на тесту и број бодова на тесту, тј. прерачунат резултат на тесту.

УПУТСТВО ЗА РОДИТЕЉЕ (СТАРАТЕЉЕ)⁴

- Завршни испит полажу сви ученици осмог разреда.
- Завршни испит се полаже три дана – првог дана се полаже српски, односно матерњи језик, другог математика, а трећег дана комбиновани тест.
- Ученици имају обавезу да пре приступања испиту са одељењским старешином благовремено провере тачност својих личних података и података о успеху током школовања у бази података.
- Ученици треба да дођу у школу у 8.15 часова сва три дана полагања испита;
- На испит из српског, односно матерњег језика и на испит на коме се полаже комбиновани тест ученици треба да понесу ђачку књижицу са овереном фотографијом и уписаним идентификационим бројем ученика, графитну оловку, плаву хемијску оловку и гумицу;
- На испит из математике ученици треба да понесу ђачку књижицу са овереном фотографијом и уписаним идентификационим бројем ученика, графитну оловку, плаву хемијску оловку, гумицу, лењир, троугао и шестар.
- На испиту није дозвољено коришћење мобилних телефона, калкулатора, бележака, папира, нити других материјала који не спадају у прописан прибор за испит.
- На испиту није дозвољен разговор међу ученицима.
- Ученицима није дозвољено да напуштају просторију у којој се полаже испит пре 9.45 часова и у периоду од 10.45 до 11.00 часова.
- Ученици могу бити удаљени са испита у случају непоштовања правила и упутстава дежурних наставника. Ученик који буде удаљен са теста добиће нула бодова на том тесту.
- Ученик који је удаљен са теста у следећем року може да полаже тест са кога је удаљен.
- Родитељима односно старатељима забрањено је да без посебног одобрења буду у школи за време полагања завршног испита.
- У случају непредвиђене спречености ученика да приступи полагању завршног испита, родитељ односно старатељ у обавези је да то пријави одељењском старешини до 8.00 часова на дан полагања.
- Ученике на болничком или кућном лечењу родитељи, односно старатељи, пријављују одељењском старешини најкасније један дан пре полагања завршног испита; ученици полажу завршни испит у простору који одговара њиховом здравственом стању.
- После објављивања привремених резултата, ученици имају право увида у свој тест, а заједно са родитељем, односно старатељем, и право приговора школској комисији уколико сматрају да су оштећени.

Молимо родитеље, односно старатеље, да:

- Воде рачуна да ученици доручкују и попију воду пре почетка завршног испита.
- Провере да ли су ученици понели потребан прибор за рад и ђачку књижицу.
- У провери резултата на појединачним тестовима на завршном испиту родитељи, односно старатељи ученика треба да имају јасну и прецизну информацију о начину приказивања резултата на тестовима и начину бодовања.
- На основу Правилника о изменама Правилника о програму завршног испита у основном образовању и васпитању („Службени гласник РС — Просветни гласник”, број 12/14) у коме

⁴ Ово упутство треба да буде штампано и подељено родитељима односно старатељима.

је утврђен удео појединачних тестова у укупном броју бодова на завршном испиту, који износи 30 бодова, ученик може да оствари из српског, односно матерњег језика највише 10 бодова, из математике највише 10 бодова и на комбинованом тесту највише 10 бодова.

- На сваком појединачном тесту ученик решава 20 задатака.
- Бодови које је ученик остварио израчунавају се тако што се резултат постигнут на тесту множи коефицијентом 0,5 (тј. резултат на тесту подели се са 2).
- То значи да ће ученик који, на пример, има резултат 17 бодова на једном од три теста остварити 8,5 бодова на том тесту. Ради прецизног увида у постигнућа током и на крају испита, сваки ученик ће имати увид у два податка – резултат на тесту и број бодова на тесту, тј. прерачунат резултат на тесту.

**Смернице за планирање, организовање и спровођење завршног испита на крају
обавезног образовања за ученике којима је потребна додатна образовна
подршка**

Према члану 82. став 3. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС ” бр. 72/09, 52/11, 55/13, 35/15 — аутентично тумачење, 68/15 и 62/16—УС), ученици са сметњама у развоју и инвалидитетом полажу завршни испит у складу са својим моторичким и чулним могућностима, односно условима које захтева одређена врста сметње, односно инвалидитета.

Усклађивање услова и садржаја завршног испита односи се на све ученике који остварују право на пружање додатне образовне подршке у смислу члана 2. Правилника о ближим упутствима за утврђивање права на индивидуални образовни план, његову примену и вредновање („Службени гласник РС ” број 76/10). Планирање, организовање и спровођење завршног испита на крају обавезног образовања, према потребама ученика са сметњама у развоју и инвалидитетом, део је системских интервенција и мера Министарства у области осигурања доступности, праведности и квалитета у образовању.

Због тога је важно да педагошки колегијум, стручни тим за инклузивно образовање и тим/тимови за пружање додатне образовне подршке у свакој школи утврде потребне врсте подршке за припрему и полагање завршног испита за ове ученике.

Утврђивање потребне врсте подршке у вези са завршним испитом остварује се у сарадњи са родитељима, односно старатељима ученика.

За прилагођавање услова и садржаја завршног испита ученицима са сметњама у развоју и инвалидитетом и ученицима из социјално нестимулативних средина, потребно је да школе припреме податке о:

1. Броју ученика који завршавају осми разред према наставном програму основног образовања и васпитања из српског, односно матерњег језика, математике и пет предмета који се проверавају комбинованим тестом, а којима је за завршни испит потребно прилагођавање форме тестова или начина испитивања (на Брајевом писму или са увећаним форматом слова и слика; присуство особе која чита текст или бележи одговор).

2. Броју ученика који завршавају осми разред према индивидуалном образовном плану (ИОП) са прилагођеним програмом из српског, односно матерњег језика и/или математике и/или пет предмета који се проверавају комбинованим тестом, што подразумева прилагођавање услова, простора, начина рада, наставних средстава и сл. (видети члан 7. став 1. тачка 1) Правилника о ближим упутствима за утврђивање права на индивидуални образовни план, његову примену и вредновање).

3. Броју ученика који завршавају осми разред према ИОП-у са измењеним програмом из српског, односно матерњег језика и/или математике и/или пет предмета који се проверавају комбинованим тестом, што подразумева прилагођавање образовних стандарда (видети члан 7. став 1. тачка 2) Правилника о ближим упутствима за утврђивање права на индивидуални образовни план, његову примену и вредновање).

Потребне податке треба унети у обрасце 2 и 3. Податке припремају, проверавају и уносе чланови Стручног тима за инклузивно образовање и чланови тима/тимова за пружање додатне образовне подршке у школи. За тачност унетих података одговоран је директор школе, који потписује и печатира попуњене обрасце.

На основу података из Обрасца 2 школски тимови (Стручни тим за инклузивно образовање и тим/тимови за пружање додатне подршке ученицима) треба да припреме акциони план за планирање, организовање и спровођење завршног испита за ученике са сметњама у развоју и инвалидитетом и ученике из социјално нестимулативних средина, са следећим елементима:

1. Прилагођавање простора и услова за полагање завршног испита

У зависности од моторичких и чулних могућности, степена и врсте инвалидитета и образовних потреба ученика, услови за полагање завршног испита могу бити прилагођавани на следећи начин:

- посебна просторија у школи за полагање завршног испита, уколико је то у интересу ученика;
- одређивање сталног пратиоца током испита у школи, уколико је то у интересу ученика;
- полагање завршног испита у кућним условима, уколико то захтева природа болести, односно инвалидитета;
- полагање завршног испита у болничким условима, уколико то захтева природа болести, односно инвалидитета;
- време за полагање завршног испита може бити продужено или распоређено на краће интервале за рад, уколико је то у интересу ученика.

2. Прилагођавање завршног испита

За ученике са сметњама у развоју и ученике из социјално нестимулативних средина, садржај завршног испита може бити прилагођаван на следећи начин:

- За ученике са сметњама вида (према подацима које школе достављају на Обрасцу 3) који су учили према наставном плану и програму основног образовања и васпитања без прилагођавања образовних стандарда, а према индивидуализованом начину рада, Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања обезбеђује тестове на Брајевом писму на српском језику или са увећаним форматом слова и слика на српском, односно матерњем језику. Ови тестови ће бити достављени у исто време када и тестови за остале ученике. Чланови тима припремају ученике за завршни испит. Ако су у школи за одређеног ученика осмишљени и коришћени неки други начини испитивања, исте треба користити и на завршном испиту за тог ученика, нпр. пратилац који ће читати питања или/и уписивати одговоре.

- За ученике са сметњама вида (према подацима које школе достављају на Обрасцу 2) који су учили по ИОП-у са измењеним програмом (прилагођеним образовним стандардима) из српског, односно матерњег језика, математике или предмета који се проверавају комбинованим тестом, школски тимови припремају тестове из српског, односно матерњег језика, математике и комбиновани тест. У припреми тестова, руководе се циљевима и исходима ИОП-а, као и задацима из збирке за полагање завршног испита и одређују врсту подршке током полагања. Тестове

потписују чланови ИОП тима. Ови тестови треба да имају исти однос познатих и непознатих задатака као тестови за остале ученике. Чланови тима припремају ученике за завршни испит. Ако школа има услове и ако је то у интересу ученика, тестови се могу припремити на Брајевом писму, у увећаном формату или на неки други начин.

- За ученике са сметњама слуха (према подацима које школе достављају на Обрасцу 2) који су учили према наставном плану и програму основног образовања и васпитања без прилагођавања образовних стандарда, а према индивидуализованом начину рада, уколико је то у интересу ученика, потребно је обезбедити лице које ће уз употребу знаковног језика помоћи ученику у разумевању захтева из тестова. Чланови тима припремају ученике за завршни испит.

- За ученике са сметњама слуха (према подацима које школе достављају на Обрасцу 2) који су учили по ИОП-у са измењеним програмом (прилагођеним образовним стандардима) из српског, односно матерњег језика, математике или из пет предмета који се проверавају комбинованим тестом, школски тимови припремају тестове из српског, односно матерњег језика, математике и комбиновани тест. У припреми тестова, руководе се циљевима и исходима ИОП-а, као и задацима из збирке за полагање завршног испита и одређују врсту подршке током полагања. Тестове потписују чланови ИОП тима. Ови тестови треба да имају исти однос познатих и непознатих задатака као тестови за остале ученике. Чланови тима припремају ученике за завршни испит.

- За ученике са сметњама у кретању и коришћењу руку (према подацима које школе достављају на Обрасцу 2) који су учили према наставном плану и програму основног образовања и васпитања без прилагођавања образовних стандарда, а према индивидуализованом начину рада, уколико је то у интересу ученика, обезбеђују се помоћна средства (асистивне технологије) или лице које ће уместо ученика уписивати одговоре у тестове. Чланови тима припремају ученике за завршни испит.

- За ученике са сметњама у кретању и коришћењу руку (према подацима које школе достављају на Обрасцу 2) који су учили по ИОП-у са измењеним програмом (прилагођеним образовним стандардима) из српског, односно матерњег језика и/или математике и/или пет предмета који се проверавају комбинованим тестом, школски тимови припремају тестове из математике и српског, односно матерњег језика и комбиновани тест. У припреми тестова, руководе се циљевима и исходима ИОП-а, као и задацима из збирке за полагање завршног испита и одређују врсту подршке током полагања. Тестове потписују чланови ИОП тима. Ови тестови треба да имају исти однос познатих и непознатих задатака као тестови за остале ученике. Чланови тима припремају ученике за завршни испит.

- За ученике са сметњама у читању и писању и разумевању математичких операција – дисграфија, дислексија и дискалкулија (према подацима које школе достављају на Обрасцу 2) који су учили према наставном плану и програму основног образовања и васпитања без прилагођавања образовних стандарда, а према индивидуализованом начину рада, уколико је то у интересу ученика, школа обезбеђује лице које ће ученику помагати у разумевању текста и захтева и у писању, тако што ће уместо ученика читати задатке или уписивати одговоре у тестове.

- За ученике са сметњама у интелектуалном функционисању (према подацима које школе достављају на Обрасцу 2) који су учили по ИОП-у са измењеним програмом (прилагођеним образовним стандардима) из српског, односно матерњег језика и/или математике и/или пет предмета који се проверавају комбинованим тестом,

школски тимови припремају тестове из математике и српског, односно матерњег језика и комбиновани тест. У припреми тестова, руководе се циљевима и исходима ИОП-а, као и задацима из збирке за полагање завршног испита и одређују врсту подршке током полагања. Тестове потписују чланови ИОП тима. Ови тестови треба да имају исти однос познатих и непознатих задатака као тестови за остале ученике. Чланови тима припремају ученике за завршни испит.

- За ученике са сметњама у понашању и емоционалном развоју (према подацима које школе достављају на Обрасцу 2) који су учили према наставном плану и програму основног образовања и васпитања без прилагођавања образовних стандарда, а према индивидуализованом начину рада, уколико је то у интересу ученика, обезбеђује се пратилац који ће ученику помагати у усмеравању пажње при раду и уписивању одговора у тестове.

- За ученике са сметњама у понашању и емоционалном развоју (према подацима које школе достављају на Обрасцу 2) који су учили по ИОП-у са измењеним програмом (прилагођеним образовним стандардима) из српског, односно матерњег језика и/или математике и/или пет предмета који се проверавају комбинованим тестом, школски тимови припремају тестове из математике и српског, односно матерњег језика и комбиновани тест. У припреми тестова, руководе се циљевима и исходима ИОП-а, као и задацима из збирке за полагање завршног испита и одређују врсту подршке током полагања. Тестове потписују чланови ИОП тима. Ови тестови треба да имају исти однос познатих и непознатих задатака као тестови за остале ученике. Чланови тима припремају ученике за завршни испит.

- За ученике са проблемом разумевања језика на коме се остварује настава и завршни испит и/или за ученике из социјално нестимулативних средина (према подацима које школе достављају на Обрасцу 2) који су учили према наставном плану и програму основног образовања и васпитања без прилагођавања образовних стандарда, а према индивидуализованом начину рада, уколико је то у интересу ученика, обезбеђује се лице које ће ученику помагати у разумевању текста и захтева и/или у уписивању одговора у тестове (укључујући и превођење текста са/на матерњи језик).

У изузетним случајевима, уколико је то у интересу ученика, тестови знања који се припремају у школама не морају имати, као што је уобичајено, 20 задатака. Број задатака ће зависити од циљева наставе, очекиваних исхода, сложености захтева који се постављају пред ученика и композиције теста.

3. Прилагођавање спровођења завршног испита

- Ученике са сметњама у развоју и ученике из социјално нестимулативних средина за које су планирани посебни услови за полагање завршног испита, треба благовремено обавестити о томе да ће испит полагати у условима који се разликују од прописаних. Овим ученицима је потребно описати услове у којима ће полагати завршни испит.

- Припреме за полагање завршног испита ученика са сметњама у развоју и ученика из социјално нестимулативних средина треба организовати у условима који су исти или слични условима у којима ће они полагати завршни испит.

- Пратиоци ученика са сметњама у развоју и ученика из социјално нестимулативних средина, који ће им помагати током завршног испита, треба да буду укључени у припреме које се организују за ове ученике.

- Уколико ученици са сметњама у развоју и ученици из социјално нестимулативних средина полажу испит у посебним просторијама, дежурни наставници треба да буду познати овим ученицима или да се претходно упознају са њима.

- Пратиоци ученика са сметњама у развоју и ученика из социјално нестимулативних средина треба да комуницирају са учеником тако да се осигура максимална објективност проверавања знања и регуларност спровођења испита. С друге стране, од пратиоца се очекује да ученику пружи подршку и подстицај за рад.

- На испиту треба омогућити ученицима са сметњама у развоју и ученицима из социјално нестимулативних средина да користе помоћна наставна средства и дидактички материјал, односно асистивне технологије, уколико је то у њиховом интересу.

4. Прилагођавање начина бодовања резултата на завршном испиту

- Ако ученици са сметњама у развоју и ученици из социјално нестимулативних средина решавају тестове које припрема Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, бодовање се врши према упутству за оцењивање које је припремио Завод.

- Бодовање задатака на тестовима које припремају школски тимови треба да буде такво да ученици могу остварити резултат на тесту који износи највише 20 бодова. У коначном приказу резултата ових ученика на завршном испиту подаци о постигнућима по појединачном задатку усклађују се тако да у збиру одговарају укупном броју бодова на тесту.

Реализација акционог плана

У планирање, организовање и спровођење завршног испита за ученике са сметњама у развоју и ученике из социјално нестимулативних средина укључују се родитељи, односно старатељи ученика.

У оквиру акционог плана за планирање, организовање и спровођење завршног испита за ученике са сметњама у развоју и ученике из социјално нестимулативних средина, школски тимови разматрају питања услова, садржаја и спровођења завршног испита за ове ученике. На основу утврђених појединачних потреба, доноси се одлука о индивидуалном програму подршке за припрему и полагање завршног испита. До завршетка школске године, за сваког ученика са сметњом у развоју и ученика из социјално нестимулативне средине треба да буду припремљени сви неопходни елементи за припрему и полагање завршног испита – услови, садржаји и начини спровођења.

У циљу квалитетне примене афирмативних мера за упис ученика са сметњама у развоју и ученика из социјално нестимулативних средина у одговарајуће средње школе, од основних школа се очекује да спроведу индивидуалне програме

професионалног усмеравања у које треба укључити родитеље или старатеље ученика. Пожељно је да се у овај процес укључе и потенцијалне средње школе.

На основу достављених образаца из свих школа, просветни саветник задужен за координацију инклузивног образовања у школској управи припрема сумарне податке за целу школску upravу, користећи исти образац у који на почетку уноси назив школске управе, укупан број школа у школској управи и укупан број школа које су доставиле податке. Попуњен и печатиран образац са сумарним подацима школска

управа доставља Заводу за вредновање квалитета образовања и васпитања најкасније до 01. јула текуће године.

Упутство за попуњавање обрасца за податке о ученицима осмог разреда са сметњама вида (Образац 3)

За потребе прилагођавања услова и начина полагања завршног испита ученика са сметњама вида који су се образовали према наставном плану и програму основног образовања и васпитања без ИОП-а, Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања обезбеђује тестове знања из математике, српског језик и комбиновани тест на Брајевом писму на српском језику или са увећаним форматом слова и слика на српском, односно матерњем језику. То значи да ученици припадници националних мањина са сметњама вида могу добити увећан формат теста из матерњег језика, математике и комбиновани тест или им треба обезбедити лице које ће уместо њих читати захтеве из тестова и уписивати одговоре. Напомињемо да ће садржај дат у прилагођеној форми бити идентичан садржају тестова који се припремају за остале ученике у Републици Србији. То значи да ови тестови нису намењени ученицима за које је потребно прилагодити тестове, односно изменити образовне стандарде из математике, матерњег језика и пет предмета (комбиновани тест) за крај обавезног образовања.

У школи треба утврдити број ученика за које Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања треба да обезбеди тестове на Брајевом писму или тестове са увећаним форматом слова и слика. Ове податке школа доставља одговарајућој школској управи најкасније до 15. маја текуће године. Обједињене податке за све школе које имају потребу за оваквим прилагођавањем тестова за своје ученике школске управе достављају Заводу за вредновање квалитета образовања и васпитања у штампаној и електронској форми на Обрасцу 2 најкасније до 20. маја текуће године. Обавештење садржи називе школа и број тестова који се потражују.